

Korupce

Korupce (definovaná jako využití veřejné moci pro soukromý prospěch) se projevuje v politickém procesu i soudním systémem, je však rovněž ekonomickým jevem. V ekonomické sféře především odráží neschopnost státu realizovat základní funkce, protože oslabuje účinnost hospodářských politik, je tedy symptomem slabosti ekonomických struktur a institucí. Korupční prostředí snižuje důvěryhodnost země pro zahraniční investory, snižuje efektivnost využití zdrojů a tím i ekonomickou výkonnost. Dále pak odráží a současně prohlubuje morální úpadek společnosti z důvodu narušení veřejného pořádku a fungování právního systému. Korupčnost prostředí a korupční chování jsou podporovány nedostatečně jasným oddělením státu a trhu, veřejné a soukromé sféry, nadměrnou a nesyntetizovanou regulací.

• Metodologie

Pro přiblížení rozsahu korupce v mezinárodním srovnání je používán **index vnímání korupce** (corruption perception index – CPI) publikovaný organizací Transparency International (TI). Index je konstruován z výsledků průzkumů mezinárodních organizací, které splňují stanovená metodologická kritéria. Index nabývá hodnot v intervalu od 0 (nejhorší výsledek) do 10 (nejlepší výsledek). V roce 2004 bylo do hodnocení zahrnuto 145 zemí podle údajů z 18 mezinárodních pramenů. Při srovnávání hodnot CPI v čase a mezi zeměmi (údaje jsou publikovány od roku 1995) je nutno brát v úvahu některá specifika. Metodologie CPI je průběžně obměňována, liší se i počet zahrnutých zemí v jednotlivých letech. Hodnocení úrovně korupce vychází z šetření subjektivních názorů respondentů. Vnímání korupce může odrážet nejen její skutečný rozsah, ale např. i publicitu tohoto problému v médiích a také hodnotová měřítka samotných respondentů. Nicméně dlouhodobě špatná pozice země v mezinárodním srovnání či její výrazné a přetrvávající zhoršení je nepochybně nutno hodnotit nepříznivě.

Transparency International publikuje v poslední době další dva typy indexů hodnotících korupční praktiky. **Index úplatkářů** (bribe payers index – BPI) hodnotí stranu korupční nabídky, tj. korupční chování zahraničních firem v zemích s rozvojovými trhy (zatím v letech 1999 a 2002). Ve druhém kole bylo šetření provedeno v 15 zemích s nejvýznamnějším podílem obchodu a investic v rámci nadnárodních firem (z nových členských zemí EU bylo do šetření zahrnuto Maďarsko a Polsko). Otázky se vztahují ke sklonu firem z 21 nejvýznamnějších vyvážejících zemí uplácat vysoké státní úředníky v zemích s rozvíjejícími se trhy. Rozlišeno je hledisko mateřské země uplácející firmy a odvětví, kde nejčastěji k uplácení dochází. Šetření provádí organizace Gallup International Association.

Druhý typ indexu zahrnuje **Barometr globální korupce** (Global Corruption Barometer), který byl zatím publikován teprve ve druhém kole (2003, 2004) nejnověji pro 61 zemí. Šetření (prováděné opět Gallup International Association) zkoumá názory veřejnosti na korupci a identifikuje její hlavní oblasti v pěti otázkách: (1) hodnoceny jsou instituce a odvětví nejvýznamněji ovlivněné korupcí, (2) rozlišena je závažnost tzv. ko-

rupce drobné/administrativní (probíhající v běžném každodenním životě) a velké/politické (prováděné na nejvyšší úrovni ekonomiky a politiky), závažnost problému korupce je porovnávána s dalšími ekonomickými a politickými problémy, (3) hodnocen je dopad korupce na různé sféry osobního a společenského života (osobní a rodinná sféra, podnikatelské prostředí a politická sféra), (4) zjišťována jsou očekávání vývoje úrovně korupce v dalších třech letech a (5) poskytnutí úplatku v uplynulém roce respondentem či jiným členem rodiny.

Alternativní přístup k hodnocení korupce představuje soubor ukazatelů šetření WEF v oblasti **nezákonných plateb** v různých sférách ekonomického a politického života. Pro hodnocení je použito osm ukazatelů šetření v roce 2004 (v souboru 104 zemí). Hodnocen je výskyt nezákonných plateb v exportu a importu, ve veřejných službách, při výběru daní, veřejných soutěžích, při žádostech o úvěr, při tvorbě vládních politik, v soudnictví a nezákonné příspěvky politickým stranám. Uvedený přístup umožňuje specifikovat oblasti, v nichž je vnímání korupčních praktik nejzávažnější.

• Mezinárodní srovnání

Při hodnocení **vnímání korupce** jsou v rámci EU-25 rozdíly mezi zeměmi značné. Většina nových členských zemí a rovněž Itálie a Řecko výrazně zaostávají za průměrnými hodnotami EU. Česká republika vykazuje (již dlouhodobě) jedno z posledních míst v EU-25. Dlouhodobě je naopak nepříznivější pozice skandinávských zemí. Špatné hodnocení České republiky potvrzují i podrobnější výsledky šetření názorů veřejnosti podle Barometru korupce, kde ČR vykazuje ve všech ukazatelích rozsahu a závažnosti korupce velmi nepříznivé výsledky.

Při rozlišení jednotlivých oblastí **korupčních praktik** podle šetření WEF jsou jako nejproblémovější vnímány nelegální příspěvky politickým stranám, naopak nepříznivěji je hodnocena oblast veřejných služeb, a to ve skupině nových i starých členských zemí EU. V souhrnném hodnocení korupčních praktik zaujímá Česká republika opět jedno z posledních míst v rámci EU-25. Vedle již zmíněných nelegálních příspěvků politickým stranám je druhou největší slabinou v ČR oblast veřejných zakázek, v níž zaujímá jedno z posledních míst v EU-25 (před Polskem a Slovenskem).

• Informační zdroje

Kadeřábková, A. – Základy makroekonomické analýzy. Praha, Linde 2003.

Kaufmann, D. – Corruption, Governance and Security: Challenges for the Rich Countries and the World. In: WEF – Global Competitiveness Report 2004–2005.

Transparency International – Bribe Payers Index Survey 2002. www.transparency.org.

Transparency International – Corruption Perception Index Survey 2004. Berlin 2004.

Transparency International – Global Corruption Barometer 2004. Berlin 2004.

WEF – World Economic Forum, Global Competitiveness Programme. www.weforum.org.

WEF – The Global Competitiveness Report 2004–2005. Palgrave Macmillan 2004.

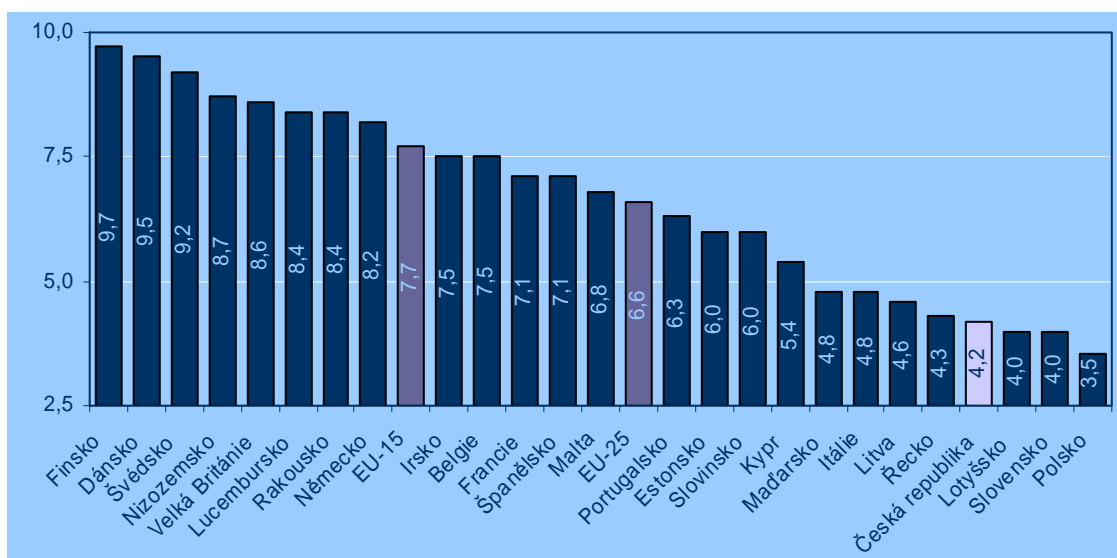
Oblasti korupčních praktik (rok 2004)

	Export- import	Veřejné služby	Výběr daní	Veřejné soutěže	Žádosti o úvěr	Vládní politika	Soud- nictví	Politické strany	Průměr
EU-25	5,8	6,1	5,9	5,0	5,9	5,2	5,6	4,1	5,4
EU-15	6,1	6,4	6,1	5,5	6,2	5,7	6,2	4,8	5,9
Belgie	6,0	6,3	6,0	5,2	6,1	5,1	5,8	4,9	5,7
Česká republika	4,7	5,5	5,0	3,4	4,5	4,4	4,5	3,0	4,4
Dánsko	6,8	7,0	7,0	6,8	6,8	6,6	6,9	6,6	6,8
Estonsko	5,9	6,1	6,0	5,1	6,2	5,2	5,5	3,9	5,5
Finsko	6,6	6,7	6,7	6,5	6,7	6,5	6,6	6,1	6,6
Francie	5,8	6,4	6,3	5,3	6,3	5,5	5,8	4,2	5,7
Irsko	6,2	6,3	6,3	5,5	6,2	5,5	6,3	3,6	5,7
Itálie	5,6	6,0	5,5	4,6	5,6	4,7	5,2	2,7	5,0
Kypr	5,4	5,7	5,3	4,6	5,5	4,4	5,4	3,9	5,0
Litva	5,2	5,9	5,7	4,5	5,5	4,4	4,4	3,0	4,8
Lotyšsko	4,7	5,5	5,1	3,8	5,1	3,9	4,0	2,5	4,3
Lucembursko	6,0	6,4	6,3	5,8	6,1	5,9	6,4	5,5	6,1
Maďarsko	5,3	5,9	6,1	4,3	5,2	4,2	5,1	3,4	4,9
Malta	5,5	5,9	5,8	4,5	5,8	5,3	5,5	3,4	5,2
Německo	6,3	6,7	6,5	5,7	6,4	6,0	6,5	4,1	6,0
Nizozemsko	6,3	6,5	6,4	5,8	6,3	6,0	6,4	6,2	6,2
Polsko	4,5	4,2	4,6	3,3	4,6	3,6	3,9	2,8	3,9
Portugalsko	6,0	6,4	5,8	5,4	6,2	5,5	6,0	3,6	5,6
Rakousko	6,3	6,6	6,4	5,6	6,5	5,8	6,5	5,1	6,1
Řecko	5,3	5,4	4,0	3,6	5,6	4,3	5,1	3,2	4,6
Slovensko	4,9	5,9	5,6	3,1	5,3	3,7	3,7	2,4	4,3
Slovinsko	6,1	6,3	6,2	4,8	5,6	5,1	5,8	3,7	5,5
Španělsko	5,7	5,8	5,7	4,8	5,8	5,0	5,5	3,6	5,2
Švédsko	6,6	6,8	6,7	6,3	6,6	6,4	6,7	6,1	6,5
Velká Británie	6,4	6,6	6,6	6,3	6,4	6,1	6,6	5,8	6,4

Poznámka: 7 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek v souboru 104 zemí. EU-25, EU-15 jsou nevážené průměry.

Pramen: WEF – Global Competitiveness Report 2004-2005. Palgrave Macmillan 2004.

Index vnímání korupce (rok 2004)

Poznámka: 10 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek v souboru 145 zemí. EU-25, EU-15 jsou nevážené průměry.

Pramen: Transparency International 2004.